

Jagoda
Marković

Imaginacija europske kulture

MIRJANA KOS – JULIJA LOZZI BARKOVIĆ

Kvarnerska kupališna baština - nestala kupališta

s kraja 19. i početka 20. stoljeća, Opatija–Rijeka,

Hrvatski muzej turizma, Državni arhiv u Rijeci, 2009., 242 str.

ISBN 978-953-7601-08-9 (Hrvatski muzej turizma);

ISBN 978-953-7134-12-9 (Državni arhiv u Rijeci)

Monografija je rezultat višegodišnjih istraživanja s ciljem valorizacije i prezentacije kupališne baštine, kojom se potvrđuje povijesni identitet idiličnih mjesta na Kvarneru, uzobalju Hrvatskog primorja i otocima Sjevernog Jadrana, odabranih odredišta za odmor, razbibrigu i liječenje europske elite devetnaestog stoljeća. Tim se projektom prvi put sintezno predstavlja arhitektura kupališta od Opatijske rivijere i Riječkog zaljeva do Crikveničko-vinodolske regije i Velebitskog kanala, te na otocima Krku, Cresu, Lošinju, Susku i Rabu, uključenih tako u širi kontekst, poglavito srednjoeuropskih odmarališta kojima u to doba pripadaju po svim svojim karakteristikama.

Riječ je o važnom doprinosu valorizaciji slike gradova krajem 19. i početkom 20. stoljeća na istočnoj obali Jadrana. Nakon sustavnog ignoriranja te epohe u povijesno-umjetničkoj disciplini, koja je zagovarala tezu o *unifikatorskim postupcima arhitektonsko-urbanističkih zahvata* koji su narušili povijesni identitet jadranskih gradova, tek u novije doba uslijedio je veći interes za to razdoblje koje se s pravom može nazvati “urbanom revolucijom”, a potvrđuje se u Hrvatskoj kao i u Europi epohom novih vrijednosti koje esencijalno određuju identitet gradova neovisno o njihovoj veličini ili smještaju.

Knjiga je koncipirana u tri opsežne tematske cjeline. U uvodnim sekvencama lapidarno se poentiraju fenomeni *mora i putovanja*; navode postavke afirmiranih stručnjaka različitih disciplina, kako do-

maćih tako i stranih, o *ljekovitosti mora* te prirodnim i klimatskim pogodnostima hrvatskog Jadrana; donose sumarni prikazi *povijesti kupanja i početaka organizirane turističke djelatnosti* na području Kvarnera i Hrvatskog primorja. Drugi dio posvećen je *razvoju kupališnih građevina*, njihovoj *tipologiji, konstrukciji i stilu*, te *društvenim normama i građanskom ćudoređu* u europskom kontekstu pa i šire, uspostavlja se suodnos općega i posebnoga, apostrofiraju pojedinačni primjeri kreativne interpretacije dominantnih modela i uzora nastalih i realiziranih u europskim središtima, izdvajaju originalni individualni primjeri domaćih izvođača. Težište je ipak na trećem, najopsežnijem dijelu knjige koje donosi pregled *kupališnih građevina* od velikih opatijskih projekata (Angiolina, Lido, Slatina, Quitta, Črnikovica, Tomaševac)

i kupališno-lječilišnih zavoda, do hotelsko-kupališnih sklopova u Lovranu, Medveji i Mošćeničkoj Dragi. Akcent je na velikim projektima i analogijama, autorskim ostvarenjima i njihovoj valorizaciji, a upućuje se i na kvalitetne nerealizirane ali planirane ideje. Slijedi pregled *manjih kupališta* (Volosko–Opatija, Ičići–Ika, Lovran) s pomno odabranim primjerima koji karakteriziraju i valoriziraju realizirane vrijednosti. U zasebnim dionicama obrađuju se kupališta u Riječkom i Bakarskom zaljevu (Rijeka, Sušak; Bakar, Bakarac), Kraljevici (Oštro), Crikveničko-vinodolskoj rivjeri (Crikvenica, Selce, Novi Vinodolski), Velebitskom kanalu (Senj, Jablanac,

Karlobag), te idiličnim ljetovalištima Cresa, Lošinja, Suska, Krka i Raba. Svaki od navedenih primjera vrijednosno je određen inovacijom, raznolikosti i posebnosti, koje obilježavaju novu sliku sjevernojadranskih otočnih mjesta.

Odabir teme ima osobitu važnost zbog razvedenosti i širine jadranskog konteksta, napose za komparacije mogućeg produbljivanja istraživanja, koje se ovim radom otvara i potiče.

Autorice sintezno, ali dovoljno obuhvatno predstavljaju velike gradove, središta mikroregija, koja u globalnoj slici dobivaju važnost u mreži glavnih turističkih i lječilišnih punktova Monarhije, te se naglašavaju njihove specifičnosti i kvaliteta. Ne ispušta se iz vida ni druge, manje važne sredine, ali nezaobilazne u ukupnoj slici turističkih destinacija s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Posebna pozornost posvećena je sudbini kupališnih zdanja koja su u procesima preobrazbe i za volju novih suvremenijih projekata izgubila pravo na obnovu ili su potpuno iščezla iz slike idiličnog mediteranskog ambijenta.

Knjiga ima znanstvenu i kulturnu važnost: temelji se na istraživačkim rezultatima i novim spoznajama, te obilju arhivske građe koja donosi do sad nepoznate grafičke prikaze, planove, povijesne

fotografije i drugi ilustrativni materijal kojima se potvrđuje i interpretira povijest i baština jednog dijela naše kulture. Zaslugom autorica taj sastojak nacionalne baštine ulazi u imaginarij europske kulture s ciljem prezentacije i popularizacije nedovoljno poznatog i valoriziranog naslijeđa, te potrebe za senzibiliziranjem šire društvene zajednice na očuvanju preostalih fragmenata hrvatske turističke baštine, itekako vrednovane na međunarodnom planu.

Uz iscrpni sažetak (s engleskim i talijanskim prijevodima), prikazima pomno odabrane rukopisne građe, navedenim izvorima i literaturom¹, te kazalom (imena, mjesta, toponima i kupališta) knjiga udovoljava znanstvenim kriterijima, ali je prije svega važan doprinos hrvatskoj kulturi i njenom predstavljanju domaćoj i stranoj javnosti, poglavito danas u očekivanju pristupa Europi ona je pouzdan tumač hrvatskog udjela u europskoj kulturi. ✕

- ¹ Zamjetljiv je restriktivan pristup literaturi unatoč obilnoj historiografiji, koja je utvrdila povijesne etape razvoja naselja te uputila na vodeće aktere i njihova djela. Izostali su i neki recentni doprinosi rasvjetljavanju urbane problematike u razmatranom razdoblju, te monografske studije posvećene arhitekturi i kulturološkom fenomenu Opatijske rivijere, koji se ne mogu ignorirati.